

Mega Etkinlikler ve Kentsel Mirasları: Birleşmiş Milletler Habitat II-İstanbul Deneyimi

*

Duygu Çayan¹

ORCID: 0000-0002-7778-4347

Necibe Aydan Sat²

ORCID: 0000-0003-0997-3602

Öz

Mega etkinlikler büyük ölçekli, kısa süreli ve ulusal ve uluslararası dikkati gerçekleştirdiği destinasyona çeken etkinlikler olarak tanımlanmakta ve bu etkinlikler gerçekleştikleri kentlerde ekonomik, sosyal, politik, mekânsal etkilere sahip olmaktadır. Bu çalışma, mega etkinliklerin gerçekleştirdiği kentlerde, etkinliğin mekâna ve kentliye yönelik etkilerini değerlendirmek ve bu etkiler arasından kalıcı olanlarını tanımlayarak mega etkinliklerin miraslarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, mega etkinliklerin mirasları, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı ilk uluslararası ve katılımcı sayısı açısından en büyük mega etkinlik olan Birleşmiş Milletler Habitat II konferansı örneği üzerinden irdelenmektedir. 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Konferansa ilişkin bilgi ve belgeler İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı'nda (İTŞKV) gerçekleştirilen arşiv çalışması ve konferansın organizasyon sürecinde yer almış kişilerle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Çalışma, İstanbul'da gerçekleşen Habitat II Konferansı'nın, sadece İstanbul kenti ve kentlisi için değil, tüm Türkiye için önemli bir mega etkinlik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu etkinliğin bıraktığı miraslar gerek mekânsal düzenlemeler çerçevesinde sundukları gerekse akademik camiaya ve uygulayıcılara açtığı yeni perspektifler nedeniyle uzun yıllar boyunca taşınacak önemli mihenk taşları olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Mega etkinlikler, kentsel mekân, miras, Habitat II, İstanbul.*

¹ Ar. Gör., Gazi Üniversitesi, E-mail: duyguçayan@gazi.edu.tr

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, E-mail: bniecibe@gazi.edu.tr

Mega Events and Their Urban Legacies: The Case of United Nations Habitat II Conference

*

Duygu Çayan³

ORCID: 0000-0002-7778-4347

Necibe Aydan Sat⁴

ORCID: 0000-0003-0997-3602

Abstract

Mega events are defined as large-scale, short-term events that attract national and international attention to the destination where they occur, and these events have economic, social, politic, spatial effects. This study aims to evaluate the effects of mega events on the space and the citizens, and to identify the permanent ones among these effects and to reveal the legacies of mega events. In the study, the legacies of mega events are examined through the example of the United Nations Habitat II Conference, which is the first international mega event hosted by Turkey and the largest in terms of number of participants. The information and documents related to the conference were obtained from the archive work and the in-depth interviews. The study reveals that the Habitat II is an important mega event not only for the city of Istanbul and its inhabitants, but also for the whole of Turkey. The legacies left by this event have been considered as important touchstones for many years because of the new perspectives they have presented within the framework of spatial arrangements and the new perspectives they have opened to the academic community and practitioners.

Keywords: *Mega events, urban spaces, legacy, Habitat II, Istanbul.*

³ R. A., Gazi University, E-mail: duyguçayan@gazi.edu.tr

⁴ Prof. Dr., Gazi University, E-mail: bncibe@gazi.edu.tr

Giriş

Kentsel ekonomideki ve politikalarındaki değişim sonucunda günümüzde önemini giderek artıran kentler, mega etkinliklere çok uzun yıllardır ev sahipliği yapmaktadır. Mega etkinliklerin ilk örnekleri olarak kabul edilen; modern dönemde ilk Olimpiyatlar 1896'da ilk Dünya Fuarı ise 1851'de gerçekleşmiştir. Günümüzde gerçekleşen mega etkinlikler ölçek ve katılımcı sayısı açısından çok daha büyüktür. Zamanla hem bu tür etkinliklerin ölçeği ve katılımcı sayısı, hem de bu etkinliklere ev sahipliği yapmak üzere aday olan kent sayısı artmıştır. Bu artışın nedeni mega etkinliklerin arkasında yatan beklentilerdir. 1970'ler sonrasında ortaya çıkan yeni ekonomik yapılanma (Harvey, 1997) ve kentsel politikaların daha "girişimci" (Harvey, 1989) hale gelmesi, kentsel mekânın oluşması için mekânın dönüşümünü kolaylaştırmak, kentler arası rekabette iyi bir konuma gelmek, uluslararası tanınırlık yaratmak ve pozitif bir imaj kazanmak gibi konularda mega etkinliklerin önemini artırmıştır. Kentlerin mega etkinliklerden beklentileri ve motivasyonları her ne olursa olsun bu tür etkinliklerin gerçekleştikleri kentte pozitif ve negatif hatta beklenmeyen ve planlanmamış birtakım etkilere sahip olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, mega etkinliklerin gerçekleştiği kentlerde, mekâna ve kentliye olan etkilerini değerlendirmek ve bu etkiler arasından kalıcı olanlarını tanımlayarak mega etkinliklerin miraslarını ortaya koymaktır. Çalışmada, mega etkinliklerin mirasları, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı ilk uluslararası ve katılımcı sayısı açısından en büyük mega etkinlik olan Birleşmiş Milletler (BM) Habitat II konferansı örneği üzerinden irdelenmektedir. 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Konferansa ilişkin bilgi ve belgeler İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı'nda gerçekleştirilen arşiv çalışması ve konferansın organizasyon sürecinde yer almış kişilerle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde mega etkinlikler ve mega etkinlikler perspektifinden miras kavramı irdelenmektedir. Üçüncü bölüm çalışmanın yöntemine odaklanmakta ve dördüncü bölümde bulgular tartışılmaktadır. Çalışma, sonuçların değerlendirildiği beşinci bölüm ile sonlanmaktadır.

Mega Etkinlikler ve Mirasları: Kavramsal İrdeleme

Mega etkinlik kavramı üzerine farklı araştırmacılar, farklı bakış açıları sunmaktadır. Bu bölümde mega etkinlik kavramı ve bu etkinliklerin bıraktıkları miraslar üzerine akademik yazında yer alan tartışmalar kısaca aktarılmaktadır.

Mega etkinlikler

Mega etkinlik kavramı üzerine ilk tanımlardan biri Ritchie (1984) tarafından yapılmıştır. Ritchie (1984: 2) “iz bırakan etkinlik” (Hallmark event) olarak adlandırdığı kavramı; “kısa ya da uzun vadede bir turizm destinasyonunun karlılığını, çekiciliğini, bilinirliğini artırmak için geliştirilmiş, sınırlı zamanda gerçekleşen, tek seferlik ya da tekrarlanan etkinlikler” olarak tanımlamıştır. Hall (1989: 263) ise iz bırakan turizm etkinliklerini; “bir kere veya düzenli bir şekilde gerçekleşen uluslararası düzeydeki kültür ve spor etkinlikleri, sergiler, festivaller ve büyük fuarlar” olarak tanımlamıştır.

“Mega etkinlik” kavramı ilk olarak 1988 yılında Kanada Calgary’de gerçekleşen 37. Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (AIEST) konferansında gündeme gelerek, bir etkinliğin mega bir etkinlik olarak tanımlanması için çekeceği turist sayısının ve etkinliğe katılım sayısının önemli olduğu vurgulanmıştır (Jafari, 1988). Etkinlikler büyüklük ve ölçek bakımından değerlendirildiğinde ise “mega etkinlik” kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Roche (2000:1) bu noktadan yola çıkarak mega etkinlikleri; “etkili/etkileyici bir karaktere, kitlesel bir çekime ve uluslararası öneme sahip büyük ölçekli, kültürel, ticari ve spor amaçlı etkinlikler” olarak tanımlamıştır. Getz (2012) de Roche (1992 ve 2000) gibi mega etkinlikleri tanımlarken etkinliğinin büyüklüğüne vurgu yapmıştır. Getz (2007) “mega” kavramının önem veya büyüklük açısından “büyük ölçekli” anlamı taşıdığını ifade etmektedir. Getz (2007) mega etkinliklerin “büyük ölçek” ile eş anlamlı kabul edildiğinde, Olimpiyatlar, Dünya Fuarları ve diğer uluslararası spor etkinliklerinin mega etkinlik olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Ancak herhangi bir müzik festivalinin turizm, ekonomik fayda ya da zarar açısından küçük ölçekli bir kent için “mega” etkiye sahip olabileceğini de eklemiştir.

Mega etkinlik kavramı üzerine akademik yazın araştırması yapıldığında, mega etkinlik kavramının ilk olarak 1970’lerin başında turizm alanında yapılan çalışmalarda kullanılmaya başlandığı görülmektedir. 1970’lerde etkinliğin süresi ya da statüsüne göre adlandırılmıştır. 1980’lerde ise tanımı biraz daha genişletilerek büyüklük ve ölçek açısından ele alınmaya başlanmış ve “mega etkinlik” kavramı kullanılmaya başlanmıştır. 1990’ların sonuna kadar kavram daha çok turizm sektörüne yapacağı katkı, çekeceği turist sayısı ya da kentin tanınırlığını ve bilinirliğini artırması açısından dikkat çekmiştir. 2000’li yıllarda ise hala turizm çalışmaları yoğunlukta olmasına rağmen mega etkinlikler kentsel mekânda yarattığı değişiklikler açısından da incelenmeye başlanmıştır.

Mega etkinlik kavramı bu çalışmada; “farklı ölçeklerde ve farklı amaçlarla düzenlenen, uluslararası medyanın, ziyaretçilerin/turistlerin katılımının yoğun olduğu ve gerçekleştiği kentin yapılı çevresi ve nüfusu üzerinde etkilere sahip etkinlik” olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda vurgulanması gereken önemli nokta; mega etkinliklerde ev sahibi kentin deneyimlerinin ve niteliklerinin bu etkinlikler açısından belirleyici olması ve mega etkinliklerin kentsel mekânda olumlu ya da olumsuz etkilere sahip olmasıdır.

Mega etkinlikler perspektifinde “miras” kavramı

Mega etkinlikler kapsamında “miras” (legacy) kavramı ilk olarak Olimpiyat Oyunları gibi mega spor etkinlikleri için yapılan fiziksel değişiklikler ve inşa edilen yapılar için kullanılmaya başlanmıştır. Kavram ilk olarak 1956 Melbourne Olimpiyat Oyunları için kullanılmış ve özellikle 2000’li yılların başından itibaren kavram üzerine yapılan çalışmalar artmıştır. Bazı çalışmalarda “miras” kavramı yerine etki (impact), sonuç (outcome) gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında da etki ve sonuç kavramlarını içerecek şekilde “miras” kavramı tercih edilmiştir.

Preuss (2007) mega spor etkinliklerine odaklanarak mirası “zamandan ve mekândan bağımsız olarak, etkinlik için yapılan ya da etkinlik tarafından yaratılan, spor etkinliğinin kendisinden daha uzun süre kalan, planlanmış ya da planlanmamış, olumlu ya da olumsuz etkileri olan, somut ya da soyut yapılar” olarak tanımlamıştır. Mega etkinliklerin somut mirasları; turist sayısının artması gibi ölçülebilir etkileri iken; soyut mirasları kentin imajını güçlendirmesi gibi ölçülmesi zor olan etkileri kapsamaktadır.

Preuss (2007) mega etkinliklerin sadece olumlu miraslar doğurmayacağını dile getirerek olumsuz miraslarını da tanımlamıştır. Yeni etkinlik tesislerinin inşa edilmesi, altyapıdaki değişiklikler, kentin yenilenmesi, uluslararası ün kazandırması, turizm sektörüne yapacağı katkı, ek istihdam yaratması, yeni iş fırsatları oluşturması, toplum ruhunu yenilemesi, bölgeler arası iş birliği yaratması, eğitim ve deneyim sağlaması mega etkinliklerin olumlu etkiye sahip miraslarına örnek olarak verilebilir. İnşaat maliyetlerinin artması, daha sonrasında kullanılmayacak büyük kapasiteli yapılara yapılan gereksiz yatırımlar, kamu sektörünün borçlanması, geçici kalabalık problemi, kiralarda yaşanan artışlar, yeni iş ve istihdam olanaklarının geçici olması, yerinden edilme süreçlerinin yaşanması ise mega etkinliklerin olumsuz etkiye sahip miraslarıdır.

Mega etkinliklerin etkilerine ilişkin araştırmalar çoğunlukla bu etkinliklerin ekonomik miraslarını değerlendirmek üzerine yapılmıştır. Mega etkinlikler gerçekleştikleri kente pek çok ziyaretçi ve katılımcıyı da getirmekte ve bu

katılımcıların etkinlik boyunca konaklama, yeme-içme ya da ulaşım için yaptıkları harcamalar yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ayrıca etkinliğin gerçekleşmesi için gerekli görülen yapıların inşası sırasında mega etkinlikler yeni istihdam olanakları yaratabilmektedir. Öte yandan etkinlik nedeniyle etkinlik esnasında mal ve hizmetlerde fiyat artışlarının yaşanması ekonomi üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Etkinlik için yapılan yeni yapıların kimi zaman kentsel alanda büyük bir değişikliğe neden olması sonucunda etkinlik alanı çevresindeki gayrimenkul fiyatlarında artışlar meydana gelmesi de negatif etkiye sahip miras olarak görülmektedir (Ritchie, 1984).

Mega etkinliklerin ekonomik etkiye sahip mirasları bunların yanı sıra kent imajını güçlendirerek ve gerçekleştiği kente rekabet avantajı kazandırarak turizme katkı sağlamasından kaynaklanmaktadır. Pek çok çalışmada mega etkinliklerin gerçekleştiği kentin imajını güçlendirdiği ve uluslararası tanınırlığını artırdığı vurgulanmaktadır (Ritchie, 1984; Roche, 1994; Hiller, 2000; Getz vd., 2012).

Mega etkinlikler ekonomik ve turizm açısından önemlerinin yanı sıra kent mekânında yarattıkları değişim ve dönüşüm açısından da önem taşımaktadır. Mega etkinliklere ev sahipliği yapmak kent mekânında önemli etkiler yaratmaktadır. Bu etki, etkinliği gerçekleştirmek için gerekli yapıların inşası ile gerçekleşebilir ya da altyapıya yönelik birtakım değişiklikler sonucunda meydana gelebilir. Bu değişiklikler ve düzenlemeler mega etkinliklerin en temel mekânsal etkisi olarak gösterilebilir.

Hiller (2000b) mega etkinliklerin kentsel mekânda önemli değişiklikler için katalizör olduğunu ifade etmiştir. Mega etkinlikler genellikle etkinlik öncesinde bir hazırlık sürecine sahiptir. Belli bir zaman içerisinde bu sürecin tamamlanması ve kentin etkinliğe hazır hale gelmesi gerektiğinden tüm kaynaklar etkinlik için seferber edilmekte ve kentin normal zamanda uzun vadede yaşayacağı değişimler kısa zamanda meydana gelmektedir. Mega etkinliklerin kentsel mekândaki değişiklikler için katalizör olarak görülmesinin nedenlerinden biri de kentin geçireceği değişim ve dönüşümleri hızlandırmasından kaynaklanmaktadır. Hiller (2000a; 2000b) mega etkinliklerin kentin normal sürecine müdahale ettiğini ve kentin o an gündeminde olmayan bir konuyu gündeme getirip öncelikleri değiştirebildiğini vurgulamaktadır. Başka bir deyişle, mega etkinlikler kentsel süreçleri değiştiren ve dönüştüren bir kentsel müdahale aracıdır.

Mega etkinliklerin kentsel mekânda yarattığı değişim büyük ölçeklere ulaşabilmektedir. Bu etki etkinliğin büyüklüğüne bağlı olarak değişebilir. Sonuç olarak; mega etkinliklerin türüne göre olumlu ve olumsuz mirasların

oluştugu, bu mirasların temel olarak ekonomik, sosyal, politik ve mekânsal olarak sınıflandırılabilceği görülmüştür. Mega etkinliklerin türüne ve ölçğine göre bu mirasların etkisi ve etkinin kent üzerindeki dağılımı değişmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Mega etkinliklerin mirasları, bu çalışmada Türkiye’de gerçekleşen katılımcı sayısı açısından en büyük uluslararası etkinlik olan Habitat II Konferansı örneği ile değerlendirilmektedir. Habitat II Konferansı’nın miraslarını değerlendirmede benimsenen yaklaşım, etkinlikten kaynaklanan değişikliklere odaklanmak olmuştur. Bu çalışma özelinde, etkinlikten kaynaklı değişiklikler; mekânsal düzenlemeler, imaj ve tanınırlık ile toplumsal kazanımlar olarak belirlenmiş ve bu doğrultuda incelenmiştir. Tüm bunlar etkinliğin kente ve kentliye bıraktığı miraslardır. Ayrıca Habitat II Konferansı özelinde değerlendirildiğinde kent planlama alanında “yeni kavramları” gündeme getirmesi, “sivil toplum kuruluşlarının gelişimini” tetiklemesi ve katılımcı süreçleri içeren “yöntem” önerisi ise “kente ve kentliye ilişkin geliştirilen yeni kavramlar/vizyon” olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma kapsamında etkinlik miraslarından mekânsal düzenlemeleri değerlendirmede; planlama sürecine bakılarak, etkinlik alanı gelişimi, tasarımı, arazi kullanımı ve bu alanda bulunan yapıların yapım yıllarına bakılarak, etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası değişim irdelenmiştir. Ayrıca etkinlik için yapılan yeşil alan, meydan, yol ve diğer altyapı düzenlemeleri incelenmiştir. Bu veriler arşiv çalışması ve derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Etkinlik miraslarından imaj ve tanınırlıkta ise; kentin ve ülkenin tanınırlığına etkisi, arşiv çalışmasından elde edilen dönemin gazeteleri ve görsellerinden elde edilmiş olup, kentin uluslararası izlenimi, organizasyon sürecinde yer almış kişilerle yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilmiştir. Ayrıca etkinlik için düzenlenen kültürel ve sanatsal etkinlikler incelenmiştir.

Habitat II Konferansı’nın kent planlamaya mirası olarak ele alınan kent ve kentliye ilişkin yeni kavramlar/vizyonda ise; organizasyonun danışma kurulumunda yer alan akademisyenlerle derinlemesine görüşmeler yapılarak, Habitat II Konferansı’nın ortaya çıkardığı yeni kavramlar ve bu kavramların kent planlamaya katkısı irdelenmiştir. Habitat II Konferansı’nın sivil toplum kuruluşlarının varlığını, bilinirliğini artırması, gelişmesini tetiklemesi ise, bir diğer katkı olarak değerlendirilmiştir. Yerel ve uluslararası düzeyde kurulan yeni ilişkileri araştırmak üzere etkinlikte yer alan sivil toplum kuruluşları ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve hala devam eden ilişkiler irdelenmiştir.

Bulgular

Habitat; insan yerleşmeleri ile ilgili sorunları tartışmak ve bu sorunlara çözüm aramak amacıyla BM tarafından yirmi yılda bir farklı ülkelerde düzenlenen bir konferansın adıdır. BM'nin düzenlediği konferanslardan biri olan 1992 yılındaki Rio Konferansı sırasında Türkiye Habitat II Konferansı'na aday olmuş ve aynı yıl adaylığı kabul edilmiştir. Türkiye'nin hazırlık çalışmalarına 1994 yılında başladığı Konferanstan Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı sorumlu olmuştur. Organizasyon ve hazırlık çalışmaları Toplu Konut İdaresi Başkanlığı koordinatörlüğünde yürütülmüştür.

Habitat II Konferansı'nda Türkiye'nin iki rolü bulunmaktadır. İlki; konferansa katılan yaklaşık 184 ülkenin her biri gibi kendi Ulusal Rapor ve Eylem Planı'nı hazırlamakla yükümlüdür. Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı'nı hazırlamak üzere Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na bağlı bir Ulusal Komite ve Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Danışma Kurulu çeşitli üniversitelerden öğretim üyelerinden oluşmakta iken, Ulusal Komite çoğunluğu sivil toplum kuruluşları olmak üzere toplam 244 kurumdan oluşmaktadır. Türkiye ev sahibi ülke olarak aynı zamanda Habitat II Konferansı'nın organizasyonunu gerçekleştirmekle görevli olmuştur. Habitat II Konferansı'nın organizasyonunu gerçekleştirmek üzere TOKİ Başkanlığı'na bağlı Habitat II Proje Koordinasyon Birimi kurulmuştur.

Habitat II Konferansı'nda katılımcı her ülke kendi Ulusal Rapor ve Eylem Planı'nı hazırlarken aynı zamanda katılımcı ülkelerin birlikte hazırladığı Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu adında bir küresel rapor da bulunmaktadır. Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonunun ana teması "herkese yeterli konut" ve "sürdürülebilir insan yerleşmeleri" olmuştur.

BM Habitat II Konferansı Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı ilk uluslararası ve katılımcı sayısı açısından en büyük mega etkinliktir. Türkiye tarihinde önemli bir yere sahip olan Habitat II Konferansı'nın kente ve kentliye bıraktığı pek çok miras bulunmaktadır. Bu miraslar mekânsal düzenlemeler, imaj ve tanınırlık ile kente ve kentliye ilişkin yeni kavramlar/vizyon başlıkları altında incelenmiştir.

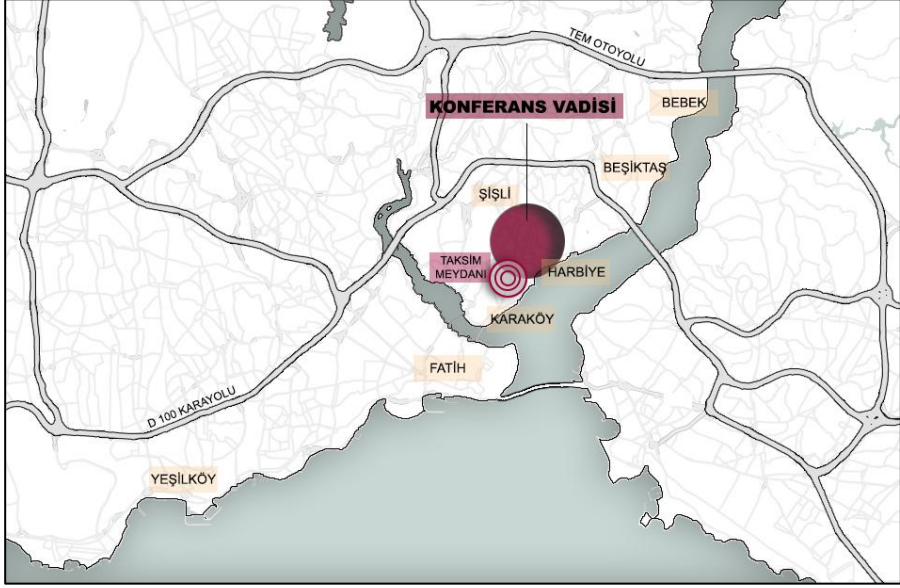
Mekânsal Düzenlemeler

Mekânsal düzenlemeler mega etkinliklerin en belirgin ve somut miraslarından. Mega etkinlikler için yapılan, etkinlikten kaynaklı tüm mekânsal değişiklikler etkinlik mirası olarak değerlendirilmektedir. Etkinlik için inşa edilen yapılar, yeşil alan, meydan ve yol gibi organizasyon görevlileri ya da kent

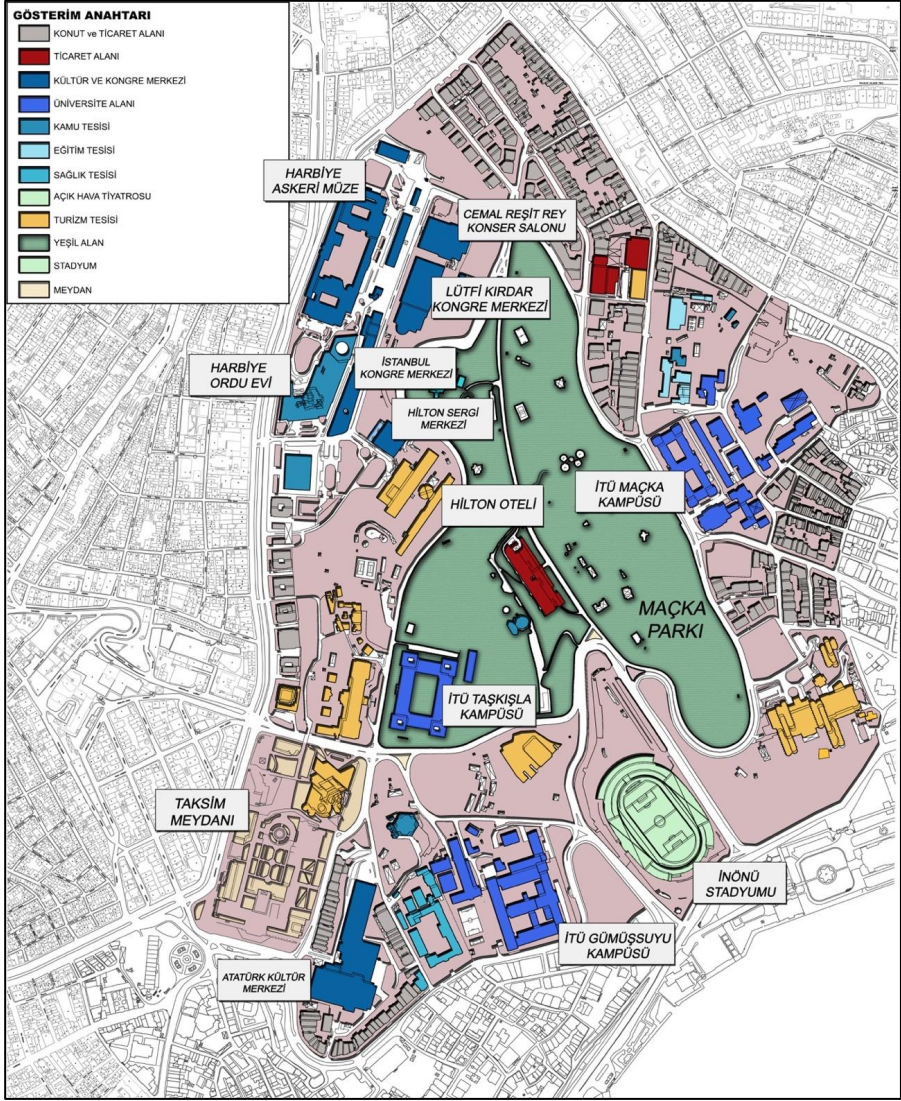
yetkilileri tarafından gerekli görülen kentteki genel gelişmeler ve teknik alt-yapı düzenlemeleri, yani kentsel mekânda gerçekleşen tüm kalıcı değişiklikler miras olarak tanımlanmaktadır.

Habitat II Konferansı ana organizasyonu İstanbul kent merkezinde, Taksim Meydanı'nın yakınında Şişli İlçesi'ne bağlı Harbiye mahallesinde gerçekleşmiştir (Harita 1).

Harita 1. Konferans vadisinin konumu (Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

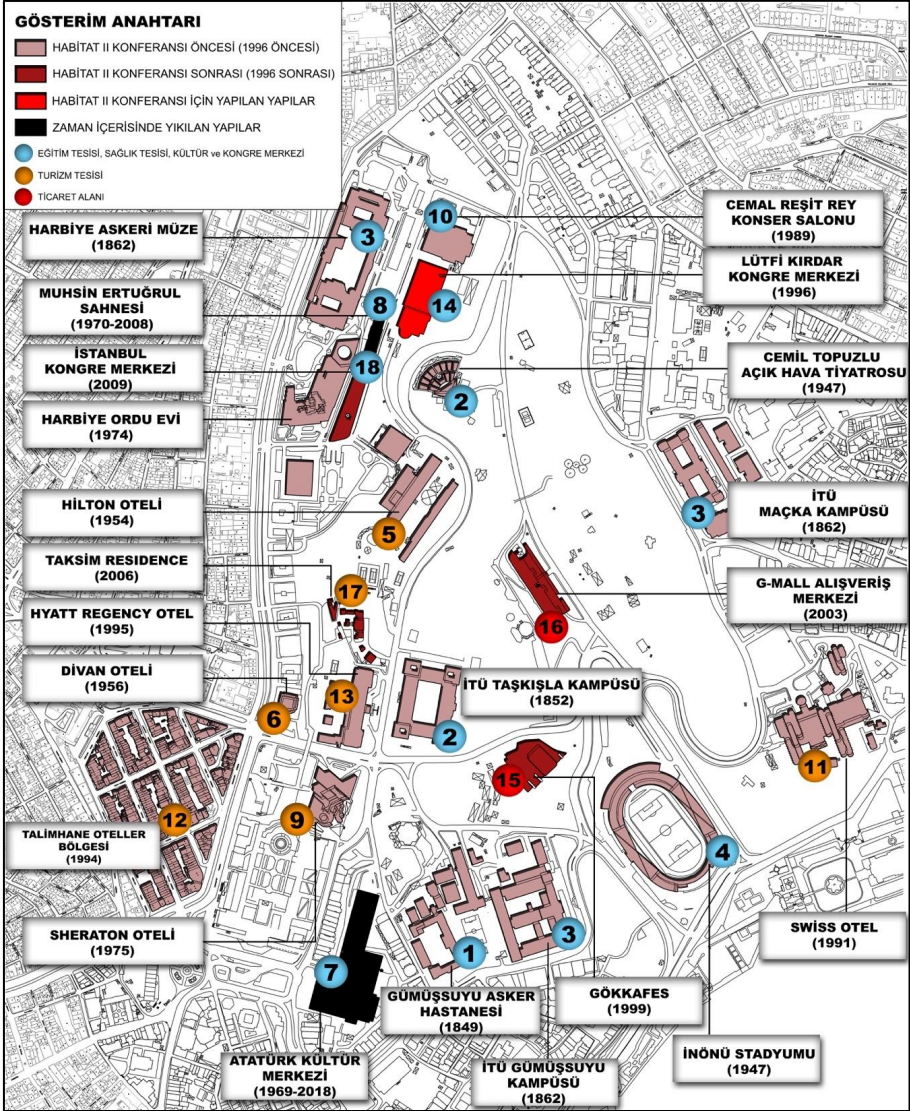
Konferans Vadisi ve çevresi mevcut arazi kullanım durumuna bakıldığında, alanda Lütfi Kırdar Kongre Merkezi, Harbiye Askeri Müze, Cemal Reşit Rey Konser Salonu, İstanbul Kongre Merkezi, Hilton Sergi Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi gibi kültür ve kongre mekanlarının bulunduğu görülmektedir. Kent merkezine yakın olması nedeniyle çok sayıda turizm tesisinin bulunduğu alanda ayrıca İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Taşkışla, Maçka ve Gümüşsuyu kampüsleri yer almaktadır (Harita 2).

Harita 2. Konferans vadisi ve çevresi arazi kullanımı
(Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

Bu alan Prost Planı'nda başlayarak çeşitli spor, sergi ve eğitim mekanlarının yer alacağı bir bölge olarak tasarlanmıştır. Bu alandaki ilk yapılar; 1966 yılında askeri müzeye dönüştürülmesi kararlaştırılan Harbiye Kışlası (1841), 1846-1852 yıllarında inşa edilen İTÜ Taşkışla binası, 1850-1862 yılları arasında inşa edilen İTÜ Gümüşsuyu kampüsü yapıları ve 1873 yılında inşa edilen

İTÜ Maçka kampüsü yapılarıdır. 1947 yılında Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu ve İnönü Stadyumu inşa edilmiştir. 1949 yılında Avrupa Güreş Şampiyonası'nın İstanbul'da yapılmasına karar verilmesi üzerine 1948 yılında İstanbul Spor ve Sergi Sarayı (1988 yılında İstanbul Lütfi Kırdar Spor ve Sergi Sarayı adı verilmiştir) yapılmıştır. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı 1996 yılında gerçekleşen Habitat II Konferansı için uluslararası bir kongre merkezine dönüştürülmüştür. 1954 yılında Hilton Oteli ve 1956 yılında Divan Oteli inşa edilmiştir. 1970 yılında Muhsin Ertuğrul Sahnesi yapılmış ve 1975 yılında Sheraton Oteli inşa edilmiştir. 1989 Cemal Reşit Rey Konser Salonu, 1991'de Swisshotel yapılmıştır. 1992 yılında Habitat II Konferansı'nın İstanbul'da gerçekleşmesi kararı alındıktan sonra bu alanda turizme yönelik yapıların sayısının arttığı görülmektedir. 1994 yılında Talimhane Oteller Bölgesi ve 1995 yılında Hyatt Regency Otel Konferans Vadisi'nin çevresinde gelişen yapılara örnektir. 1988 yılında İstanbul Lütfi Kırdar Spor ve Sergi Sarayı olarak yeniden adlandırılan yapı Habitat II Konferansı'nın ana binası olarak Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi adıyla tekrar inşa edilmiş, 1996 yılında Konferans öncesinde tamamlanmıştır. Konferans'ın gerçekleşmesi sonrasında ise bu alan çevresinde ticari ve kültürel tesislerin sayısının arttığı görülmektedir. 1999 yılında Gökkafe (Süzer Plaza), 2003 yılında G-Mall Alışveriş Merkezi ve 2006 yılında Taksim Residence oteli yapılmıştır. 2008'de Muhsin Ertuğrul Sahnesi yıkılarak yeniden inşa edilmiştir. 2009 yılında ise yıkılan Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nu da içine alan yeni bir kongre merkezi yapılmasına karar verilmiştir. İstanbul Kongre Merkezi adıyla Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi'nin bitişiğinde yeni bir kongre merkezi yapılmış ve bu alanın ulaşım sistemi yeniden kurgulanmıştır (Harita 3).

Harita 3. Konferans vadisi ve çevresindeki yapıların yapım yılları
(Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

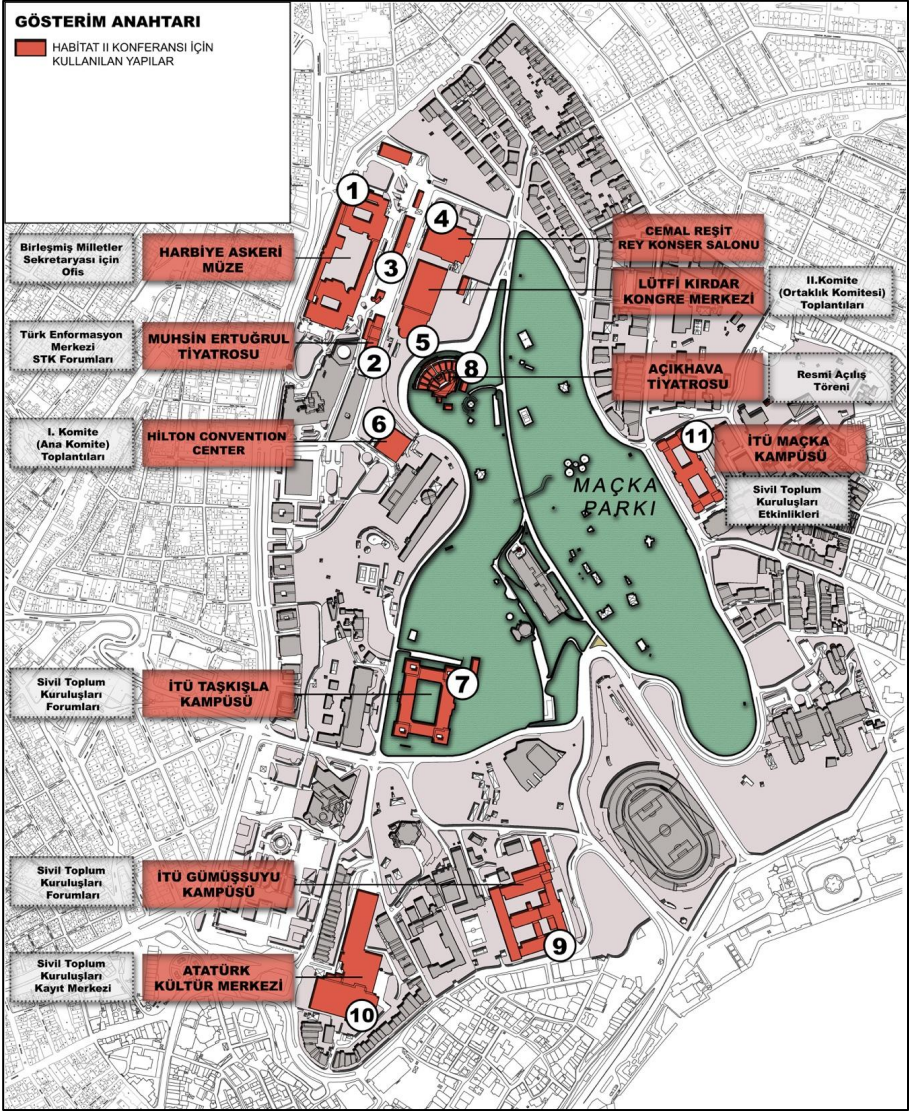
Konferans Vadisi'ne detayda bakıldığında ise ana mekân Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi (Resim 1'de 5 numaralı) olmuştur. Bununla birlikte bu alan Hilton Sergi Merkezi (6), Cemal Reşit Rey Konser Salonu (4), Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu (2), Medya Merkezi (3), Harbiye Askeri Müze (1),

Açık hava Tiyatrosu (8), İTÜ Taşkışla Kampüsü'nden (7) oluşmaktadır. Çevresinde bulunan İTÜ Maçka Kampüsü, Gümüşsuyu Kampüsü ve Atatürk Kültür Merkezi de Habitat II Konferansı için kullanılan mekanlardandır (Resim 1).

Resim 1. Konferans Vadisi (İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı Arşivi, 2021)

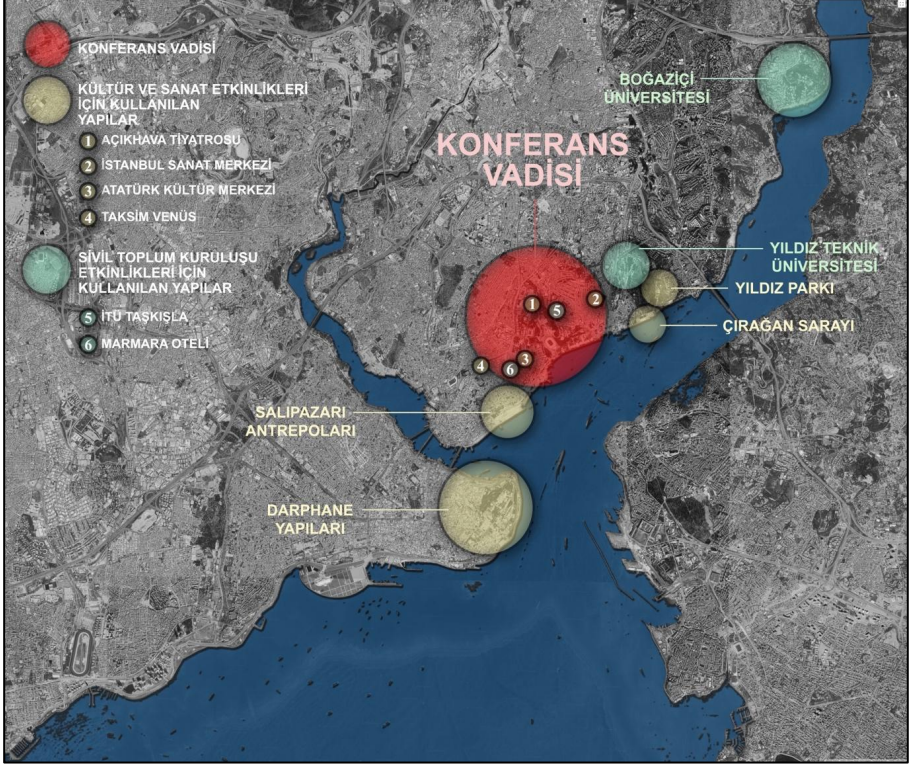
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi, Habitat II Konferansı'nın ana binası olmuştur. Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi'nin yanında bulunan Cemal Reşit Rey Konser Salonu, Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu, Harbiye Askeri Müze, Hilton Oteli'ne ait Hilton Sergi Merkezi'nde konferansla ilgili çeşitli toplantılar gerçekleştirilmiştir. İTÜ Taşkışla ve Maçka kampüsünde ise sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Atatürk Kültür Merkezi konferansa katılan sivil toplum kuruluşlarının kayıtları için kullanılmıştır. Konferans Vadisi içerisinde bulunan Açık Hava Tiyatrosu'nda ise konferansın resmi açılışı gerçekleştirilmiştir (Harita 4).

Harita 4. Kongre vadisi içerisindeki yapılar ve konferans için kullanım amaçları (Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konferans Vadisi'nde bulunan yapıların yanı sıra Hilton Otel Balo Salonu, Sabancı Center, Boğaziçi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Çırağan Otel ve Marmara Otel de Habitat II Konferansı kapsamında gerçekleştirilen sivil forum etkinlikleri, Topkapı Sarayı'nda bulunan Darphane yapıları, Salıpazarı Antrepoları, Çırağan Sarayı, İstanbul Sanat Merkezi, Taksim

Venüs, Yıldız Parkı ve Kongre Vadisi içerisinde yer alan Atatürk Kültür Merkezi ve Açık hava Tiyatrosu konferans kapsamında gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal etkinlikler için kullanılmıştır (Harita 5).

Harita 5. Habitat II Konferansı kapsamında kentin farklı noktalarında kullanılan yapılar (Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kongre Vadisi içerisinde ve çevresindeki yapılarda Habitat II Konferansı için çeşitli değişiklikler ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu yapılar arasından en büyük değişiklik öncesinde spor ve sergi sarayı olarak kullanılan "Lütfi Kırdar Kongre Merkezi'nin" inşa edilmesi olmuştur. Değişikliklerin gerçekleştiği diğer yapılar ise; "Darphane-i Amire" binası, "Salıpazarı Antrepoları", "İTÜ Taşkısla, Gümüşsuyu ve Maçka Kampüsleri" başta olmak üzere neredeyse konferansta kullanılan tüm yapılardır.

Lütfi Kırdar Spor ve Sergi Sarayı 1948 yılında bir sonraki yıl Avrupa Güreş Şampiyonası'nın İstanbul'da yapılmasına karar verilmesi sonucunda inşa edilmiş bir yapıdır. Dönemin valisi Lütfi Kırdar tarafından yapılan binaya daha sonra Lütfi Kırdar Spor ve Sergi Sarayı adı verilmiştir. 1949 yılında Avrupa Güreş Şampiyonası için hizmete açılmış ve 1996 yılına kadar çeşitli spor

ve sergi etkinlikleri için kullanılmıştır. 1996 yılında Habitat II Konferansı'nın İstanbul'da gerçekleşmesi üzerine ise bu yapı, uluslararası kongre merkezine dönüştürülmüştür. Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi, Habitat II Konferansı'nın ana binası olmuştur (Resim 2 ve Resim 3).

Resim 2. Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi proje görüntüleri
(İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı Arşivi, 2021)

Resim 3. Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi dönüşümünden görüntüler
(Kaynak: İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı Arşivi, 2021)

Yiğit Gülöksüz (Dönemin Toplu Konut İdaresi Başkanı, 15.09.2021 tarihli görüşme) Lütfi Kırdar Kongre Merkezi'nin yapım sürecini şu sözlerle açıklamaktadır:

Lütfi Kırdar binasının ilk yapılışı 1940'ların sonudur. Avrupa Güreş müsabakalarına talip olduktan sonra müsabakaların yapılacağı bina olarak yapılmıştır. Habitat II Konferansı'nda 4 yıllık hazırlık süresinin iki sene geçtikten sonra, yani iş TOKİ'ye geldiği zaman, bu bina belediyenin elindeydi, daha sonra 49 yıllığına Turizm Bakanlığı'na devredildi. O binanın yapımı kararlar ve ihale süreci dışında 8 buçuk aydır. Açılış günü bit-

miştir. Son zamanlarda iki vardiya, son haftalarda üç vardiya şeklinde çalışılmıştır. Yüksek Planlama Kurulu kararı alarak Geliştirme Destekleme Fonu'ndan 40 milyon dolarla tamamlanmıştır.

Habitat II Konferansı için yapılan Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi'nin İstanbul'da kültürel etkinliklerin gerçekleşmesine yönelik önemli bir ihtiyacı karşılamış olduğu ve konferans sonrasında bu yapının sıkça kullanıldığı görülmektedir. Daha sonrasında bu alanın yeterli gelmemesi ile 2000 yılında genişletme kararı alınmış ve "Rumeli Fuar ve Sergi Merkezi" inşa edilmiştir. Ayrıca 2009 yılında Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi'nin bitişiğine "İstanbul Kongre Merkezi" adıyla yeni bir kongre merkezi yapılmıştır.

Habitat II için diğer önemli bir mekân olan "Darphane-i Amire" yapıları ise Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda yer almaktadır. 1967 yılına kadar Darphane olarak kullanılmış, daha sonra Topkapı Sarayı'nın halka açılması ile birlikte 1981 yılına kadar atıl durumda kalmıştır. Habitat II Konferansı kapsamında gerçekleşecek iki büyük serginin bu yapılarda yapılmasının kararlaştırılması üzerine Darphane yapılarının Türkiye Ekonomik ve Toplumal Tarih Vakfı'na devredilmesi gündeme gelmiştir. Darphane yapıları Maliye Bakanlığı'ndan 49 yıllığına Tarih Vakfı'na devredilmiş ve Habitat II Konferansı sonrasında İstanbul Kent Müzesi'ne dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu yapılarda 1996 yılında "Dünya Kenti İstanbul" ve "Anadolu'da Konut ve Yerleşme" adlı iki sergi düzenlenmiştir.

Topkapı Sarayı'nda bulunan Darphane yapılarında yapılan düzenlemeler sonucunda, bu yapılar çeşitli kültürel ve sanatsal etkinlik için kullanılmaya başlanmıştır. Resim 4'te görüldüğü gibi Habitat II Konferansı'nda sonra bu yapılar kentte gerçekleşen kültürel ve sanatsal etkinlikler için gerekli ihtiyacı karşılamıştır. Daha sonrasında İstanbul Müzesi'ne dönüştürülmesi kararı alınmasına rağmen hala bu dönüşüm gerçekleşmemiştir. Ancak bir mega etkinlik sayesinde bu yapılar kente kazandırılmış ve belli bir süre kentlinin kullanımına açılmıştır (Resim 4).

Resim 4. Habitat II Konferansı sonrasında Darphane’de gerçekleşen sanat etkinliklerine ait gazete haberleri (İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı Arşivi, 2021)

Salıpazarı rıhtımındaki 1 ve 2 numaralı antrepolar ise Konferans kapsamında iki işlevi gerçekleştirmek için kullanılmıştır. 1 numaralı antrepoda Konferans’ın kayıt merkezi kurulmuştur. Burada resmi delegasyonlar, BM görevlileri, medya mensupları, STK temsilcileri ve Konferans boyunca çeşitli alanlarda görev yapan Türk personelin kayıt işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1 numaralı antrepoda Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği tarafından düzenlenen, “Öteki” adlı çağdaş sanat sergisi düzenlenmiştir. 2 numaralı antrepoda ise Habitat Sekreteryası yönetiminde hazırlanan “En İyi Uygulamalar Sergisi” ve BM kuruluşlarına ait diğer sergiler yer almıştır.

Salıpazarı 1 ve 2 numaralı antrepolarına Habitat II Konferansı için bakım, onarım ve tadilat işlemleri gerçekleştirilmiştir. Gürel Tüzün (Habitat II Proje Koordinasyon Birimi Direktörü, 24.06.2021 tarihli görüşme) Salıpazarı Antrepolarının kayıt merkezi ve sergi mekanına dönüşümünü şu sözlerle açıklamaktadır:

Biz ilk başta kayıt merkezini Taksim’deki otellerin birinde kurmayı düşünüyorduk. Fakat BM burayı uygun bulmadı. Atatürk Kültür Merkezi’nin altında yapalım dedik, hayır dediler. Bunun üzerine Salıpazarı Antrepoları aklımıza geldi. Oradaki bir antreponun bu işe tahsis edilmesine karar verildi. Ayrıca Türkiye’ye gelen turistlere yönelik bir takım satış mekanları vardı. Orada rampalar yapılması, bütün mekânın düzenlenmesi gerekiyordu. İki antrepo bize teslim edildi. Birinde bu kayıt merkezi vardı, öbüründe sergiler vardı. BM Salıpazarı işinden çok memnun kaldı.

Konferans Vadisi’nin hemen sınırında yer alan “İTÜ Taşkılla Kampüsü” ise sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerine tahsis edilmiştir. TOKİ ve İTÜ

Rektörlüğü arasında imzalanan protokoller gereğince, binada bulunan 23 derslik/salon toplantı mekanları olarak, bodrum katındaki eski atölye alanı ise sergi salonu olarak onarılmış ve düzenlenmiştir. Ayrıca binanın bahçesi de yeniden düzenlenmiş ve bahçede bazı geçici tesisler kurulmuştur.

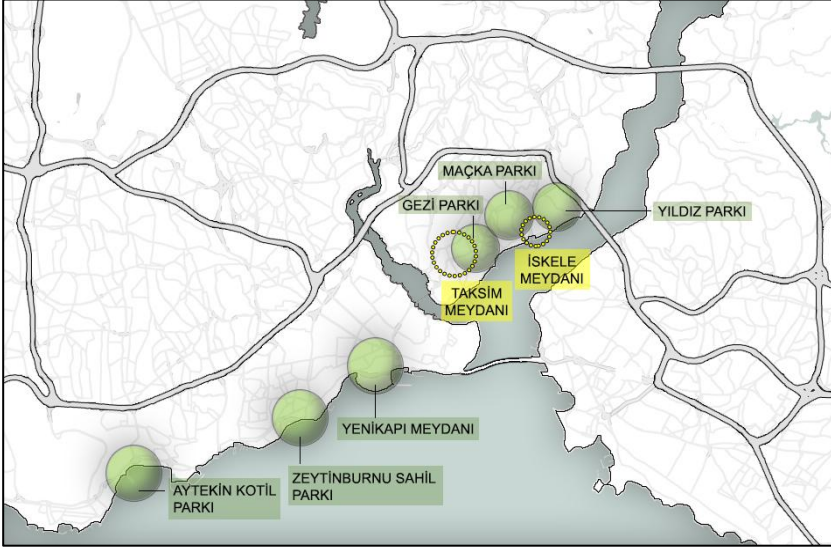
Gürel Tüzün (Habitat II Proje Koordinasyon Birimi Direktörü, 24.06.2021 tarihli görüşme) İTÜ Taşkışla Kampüsü'nde yapılan değişiklikleri şu sözlerle açıklamaktadır:

BM'nin her konuda belli standartları vardı. Örneğin diyorlardı ki; ana konferansın yapılacağı salonun şu kadar kişi kapasiteli olması lazım, kayıt merkezi olması lazım, kayıt merkezinin de şu özellikleri olmalı, sivil toplum kuruluşları forumu uzak olmamalı, konferans merkezine yakın olmalı vesaire. Dolayısıyla biz bunu Taşkışla'da yapmayı kararlaştırdık, Lütfi Kırdar'ın yanında. Tabii ki Taşkışla'da birtakım düzenlemeler gerekiyordu. Her şeyden önce Taşkışla'nın onarımı gerekiyordu.

Tüm bunların yanı sıra Habitat II Konferansı öncesinde Şişli'de; Gümüş Caddesi ve Maçka Caddesi, Beyoğlu'nda; Asker Ocağı Caddesi, Cumhuriyet Caddesi, Talimhane Grubu Yolları, Taksim Gazhane Bostanı Sokak, Kağıthane'de; Abide-i Hürriyet Caddesi, Beşiktaş Barbaros Bulvarı, Swisotel karşısı park ve çevresi ve Spor Caddesi, Bakırköy'de; İncirli Caddesi, Sarıyer'de; Tarabya Sahil Yolu, Eminönü'nde; Ankara Caddesi, Ordu Caddesi, Karaköy'de; Necatibey Caddesi ve Kemeraltı caddesinde bakım ve onarım çalışmaları yapılmıştır. Yiğit Gülöksüz (Dönemin Toplu Konut İdaresi Başkanı, 15.09.2021 tarihli görüşme) hazırlık kapsamında yapılan yol düzenlemelerini şu sözlerle açıklamaktadır:

Biz galiba İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile beş ilçe belediyesine 15 milyon dolar verdik. Habitatı Toplu Konut İdaresi yapıyor, ama İstanbul şehrinde yapıyor. Belediye ile iyi ilişkiler içinde olmamız lazım, birlikte hareket etmemiz lazım. Hem onlara destek olmamız hem de onlardan destek almamız lazım. Gelenler havaalanından inecek, Kongre Vadisine gelecek, çıkacak Taksim'de dolaşacak. Oradan sağa sola gitmek isteyecek, Boğaziçi dolaşacak. Hatta beş ilçe içinde gecekonduların alanlarına da gidecek. Bütün bu alanları da Habitattan önce belirtilmiş standartlara uygun hale getirmemiz lazımdı. Bunlar nedir? Kaldırımlar olacak insanların yürümesi için, ama aynı zamanda engelliler için. Bu nedenle bu beş ilçede kaldırımlar yeniden düzenlendi. Kaldırım kenar taşları kondu ve özel pişmiş tuğlayla kaplandı. Hala pembe Habitat kaldırımları diye söyleniyor. Engelliler, tekerlekli arabalar ya da tekerlekli bavul taşıyanlar için rampalar yapıldı. Bir de görme engelliler için trafik lambaları değiştirildi.

Habitat II Konferansı öncesinde İstanbul sahil şeridinde bulunan bazı yeşil alanlar ve meydanlarda da çeşitli çalışmalar yürütülmüştür (Harita 6).

Harita 6. Habitat II Konferansı öncesinde yapılan yeşil alan ve meydan düzenlemeleri (Görsel yazar tarafından oluşturulmuştur)

Yiğit Gülöksüz (Toplu Konut İdaresi Eski Başkanı, 15.09.2021 tarihli görüşme) hazırlık kapsamında yapılan yeşil alan ve meydan düzenlemelerini şu sözlerle açıklamaktadır:

Bütün parklar elden geçirildi. Yani şehir merkezinde bir yenileşme oldu, bir bakım oldu. Şehir beş ilçesiyle elden geçirildi. İstanbul'u yeşillendirmek için bizim parasını verdiğimiz bir şey ama uygulamayı onlar yaptılar. 15-25 milyon dolardır. Bütün o altyapı düzenlendi. Otoparklar, yeşil parklar yapıldı.

Habitat II Konferansı'nın İstanbul'da gerçekleşmesi ile gündeme gelen tüm bu mekânsal düzenlemeler, kentte uzun yıllar sonucunda meydana gelecek değişikliklerin kısa sürede yaşanmasına neden olmuştur. Yeni kongre mekanlarının yapılması, kentin yol ve yeşil alan gibi kamusal alanlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesinin yanı sıra o dönem Türkiye'si için ilk sayılabilecek (engellileri gözetim tasarımı, internet altyapısı vb.) tüm bu değişiklikler kalıcı değişikliklerdir. Habitat II Konferansı gerçekleşmeseydi, belki yaşanmayacak ya da uzun yıllar sonucunda gerçekleşecek değişikliklerdir. Habitat II Konferansı'nın kentin altyapısına, dolayısıyla kente ve kentliye bıraktığı önemli miraslardır.

Habitat II Konferansı'nın gerçekleştiği 1996 yılının öncesinde de İstanbul kentinin uluslararası bir konferansa ev sahipliği yapacak altyapıya sahip olmadığı görülmektedir. Habitat II Konferansı ile bu altyapıya yönelik gelişmeler gerçekleşmiştir. Tüm bu değişiklikler sonucunda kent bir "Konferans Vadisi" kazanmıştır. Bundan sonra ise çok sayıda kongre mekânı yapılmaya başlanmıştır. Bir anlamda kongre turizminin gelişmesinde gerekli altyapının kurulmasında Habitat II Konferansı bir başlangıç noktası olmasının yanı sıra tüm İstanbul kentine mekânsal düzenlemeler anlamında önemli miraslar kalmıştır.

İmaj ve tanınırlık

Mega etkinliklerin kentlerin imajını pozitif yönde etkilemesi, kentlerin bu tür etkinliklere ev sahipliği yapma motivasyonunun da en temel nedenlerinden biridir. Mega etkinlikler medyanın yoğun ilgisini çeken etkinlikler olarak gerçekleştiği kentin uluslararası seviyede tanınmasına olanak sağlamaktadır. Habitat II Konferansı da BM tarafından düzenlenen uluslararası bir konferans olması nedeniyle hem ulusal hem uluslararası medyanın yoğun ilgisini çekmiştir. Habitat II Konferansı tanıtım çalışmalarında yurtiçinin yanı sıra yurtdışından bir firma ile ortak çalışılarak oradaki gazete ve televizyonlarda İstanbul'daki etkinliklerin yayınlanması sağlanmıştır. Böylece kente gelen yaklaşık yirmi bin kişinin yanı sıra medya aracılığıyla da İstanbul kentinin tüm dünyaya tanıtılması sağlanmıştır.

Habitat II Konferansı kapsamında çok sayıda kültürel etkinlik de gerçekleştirilmiştir. Konferans öncesinde 27 Mayıs tarihinden başlayarak konferansın son günü 16 Haziran 1996'da sona eren HABITART etkinlikleri süresince, 1000'e yakın etkinlik gerçekleştirilmiştir. Atatürk Kültür Merkezi, Açık hava Tiyatrosu, Taksim Venüs, İstanbul Sanat Merkezi gibi kentin çeşitli mekanları bu etkinlikler için kullanılmıştır. Yaklaşık 231 gösteri (Açılış töreni, opera, bale, sema gösterisi, tiyatro, karagöz gösterisi, konser ve film gösterileri) ile beş büyük sergi düzenlenmiş (Resim 5) ve 30.000'e yakın izleyiciye ulaşılmıştır. Ayrıca İTÜ Taşkışla Kampüsü'nde Sivil Toplum Kuruluşları Forumu içerisinde 150'ye yakın sanatsal etkinlik düzenlenmiştir. İstanbul Uluslararası Tiyatro Festivali, İstanbul Uluslararası Müzik Festivali ve Yapı Kredi Gençlik Festivali de konferans içerisinde yer alan HABITART kapsamındaki etkinliklerdir. Tarih Vakfı Darphane'de, Mimarlar Odası da Yıldız Sarayı'nda sanatsal etkinlikler düzenlemiştir. Şişli Belediyesi açık alan etkinlikleri ve sergilerin ağırlıkta olduğu bir dizi etkinlik gerçekleştirmiştir.

Resim 5. Habitat II Konferansı kapsamında gerçekleştirilen “Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme” ve “Dünya Kenti İstanbul” adındaki sergilerin afişleri (İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı, 2021)

Yapılan derinlemesine görüşmelerde dönemin Toplu Konut İdaresi Başkanı ve Habitat II Ulusal Komite Başkanı Yiğit Gülöksüz 15.09.2021 tarihli görüşmede konferansın açılış etkinliğini şu sözlerle açıklamıştır:

Asıl yapılması gereken İstanbul’u dünyaya tanıtmaktır. Her türlü kararı bu açıdan bakarak verdik. Çok güçlü bir başlangıç yapmak istedik. Biz İstanbul’u nasıl tanıtmak istiyoruz. İstanbul üç bin yıllık bir şehirdir, Boğazı vardır, doğası şöyledir. Peki, bunu nasıl verebiliriz diye düşündük, müzikle ve danslarla. Açılışı böyle yaptık. Lirik tarih çalışması bu oldu. İstanbul’da üç bin yıl içinde her tür insan yaşadı, farklı etnik gruplar, farklı dini gruplar yaşadı. Bunların hepsinin müziği, hepsinin dansı var. Biz burada bütün bu dansları, bütün bu müzikleri verebilir miyiz diye düşündük. Çünkü gelen delegasyona bulunduğu şehri tanıtmak istiyoruz ve bunun dış dünyada böyle tanıtılmasını istiyoruz. Tabii Türkiye böyle görünmüyor dışarıdan ve ama biz nasıl olmasını istiyoruz onu vermeliyiz.

Habitat II Konferansı’nın açılış töreni Açıkhava Tiyatrosu’nda gerçekleştirilerek Türkiye’nin kültürel mozağini yansıtan dans ve müzik gösterisi ile yapılmıştır. Konferansın başlangıcında açılış gösterisi olarak müzik ve dans gösterisinden oluşan “Lirik Tarih” gösterisi, kapanışında ise denizde ve Köprüde ışık ve havai fişek gösterileri düzenlenmiştir. Aynı zamanda konferans esnasında konserler, gösteriler, sergiler düzenlenmiştir. Burada kentin sahip olduğu tüm potansiyeli yansıtmak, kültürünü, tarihini, doğasını olabildiğince göstermek amaçlanmıştır. Dolayısıyla Konferans organizasyonunu gerçekleştiren kişilerin (merkezi yönetim ve yerel yönetimler de dahil) Habitat II Konferansı’ndan beklentisinin olumlu bir imaj yaratmak olduğu derinlemesine görüşmelerden çıkarılacak sonuçlardan biridir. Gürel Tüzün (Habitat II Proje Koordinasyon Birimi Direktörü, 24.06.2021 tarihli görüşme) Habitat II Konferansı’nın açılış ve kapanış gösterilerini şu sözlerle anlatmıştır:

Açılış töreni gayet başarılı bir şekilde gerçekleşti, TRT'den canlı yayınlandı. Açılış töreninin başarılı olması bize konferansın da başarılı olacağını gösterdi. Çünkü Türkiye'nin bütün renkleri orada yansıtıldı. Pek çok farklı rengi bir arada barındıran bir konser oldu. Kapanış gösterisini Türkiye Olimpiyat Komitesi finanse etmişti. İlk defa Boğaziçi Köprüsünden aşağıya ışık seli yapıldı. Tekneler ışıklandırılmış olarak üstünde "Habitat" yazılarak, ayrıca "Olimpiyatlara Bekliyoruz" yazılarak bütün İstanbul'u gezdiler. Havai fişek gösterisi çok etkiliydi. Sanıyorum yine Türkiye'deki ilk büyük havai fişek gösterisi oldu. Yani belli bir anlayışın, belli bir bakışın değiştiğini gördük. Nitekim biz sonbaharda Yiğit'le beraber BM toplantısına katıldık. Orada çok övücü sözler edildi. Türkiye BM temsilcisi arkadaşlar da şu anda burada çok olumlu bir hava var dedi. O bakımdan da önemliydi bence.

Yapılan derinlemesine görüşmede de görüldüğü gibi bir mega etkinliğe başarılı bir şekilde ev sahipliği yapmak kente uluslararası seviyede bakışın da değişmesini sağlamaktadır. Bahsedildiği üzere Habitat II Konferansı'nın başarısı BM'nin Türkiye'ye karşı benimsediği algıyı da pozitif yönde değiştirmişdir.

Mega etkinliklere çok sayıda kent ev sahipliği yapmak üzere aday olmaktadır. Kentler büyük beklentileriyle birbirleriyle rekabet içinde ev sahipliği için yarış halindedir. Çok sayıda mega etkinliğe ev sahipliği yapan gelişmiş ülkeler hem bu altyapıya sahip olmaları ve olumlu imajları hem de ev sahipliği yapacak kapasitelere sahip olduğunu daha öncesinde ispatlamaları nedeniyle diğer kentler arasında daha iyi bir pozisyona sahiptir. Türkiye'de ise Habitat II Konferansı öncesinde böyle bir başarı öyküsü bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de Habitat II Konferansı ile "bir mega etkinliğe başarılı bir şekilde ev sahipliği yaptığı" örneğini oluşturmak sonraki yıllarda büyük uluslararası kongreleri çekmesinde de etkili olmuştur.

Pek çok çalışmada mega etkinliklerin gerçekleştiği kentin imajını güçlendirdiği ve uluslararası tanınırlığını artırdığı vurgulanmaktadır. Bu tanıtım ve yaratılan olumlu imaj sayesinde kentler daha fazla turisti ve yatırımı çekebilmektedir. Küreselleşen ve rekabetçiliğin arttığı ortamda kentlerin beklentileri mega etkinlikleri bir fırsata çevirmek yönündedir. Habitat II Konferansı'nın başarılı bir şekilde yürütülmesi Türkiye'nin pozitif bir imaj kazanmasını ve İstanbul kentinin uluslararası düzeyde tanıtılmasına katkı sağladığı görülmektedir. "Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu" adındaki Habitat II Konferansının temel dokümanında İstanbul adının kullanılması da İstanbul'un uluslararası platformlarda anılmasına önemli katkı sağladığı söylenebilir. Gerçekleşen tüm kültürel etkinlikler ise yerel halk üzerinde pozitif bir

etki yaratırken aynı zamanda yerel kültürün küresel anlamda tanıtılmasına da fırsat sağlamıştır. Yeni kültür merkezlerinin inşası ve kullanılmayan bazı yapıların yeniden kente kazandırılması ise kentin kültürel altyapısını geliştirmiştir. Pozitif kültürel imaj, artan tanınırlık ve kültürel altyapının gelişmesi ile hizmet kalitesinin artmasının uzun vadede kongre turizmine katkı sağladığı şüphesizdir. Habitat II Konferansı sonrasında artan sanatsal ve kültürel hareketlilik ile İstanbul 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. Tüm bunlar sonucunda; Habitat II Konferansı'nın İstanbul'da sonraki yıllarda büyük kongreleri çekebilmesi için bir başarı örneği olarak görüldüğü ve sonraki yıllarda kentte diğer büyük organizasyonların yapılmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Kente ve kentliye ilişkin yeni kavramlar/vizyon

Konferans, kongre gibi politik mega etkinlikler, çeşitli kavramları toplumun, hükümetlerin, o konuda çalışma yapan araştırmacıların gündemine getirmekte ve bu kavramlar üzerine akademik ve uygulamaya yönelik çalışmalar üretilmesine olanak vermektedir. Habitat II Konferansı'nda da farklı kavramlar ilk defa Türkiye'nin gündemine gelmiştir. İnsan yerleşmeleri ve bu yerleşmelerin sorunlarını tartışan bir konferans olması nedeniyle Habitat II Konferansı bu kavramların kent planlama alanında tartışılmasına da olanak sağlamıştır.

Habitat II Konferansı iki temel dokümandan oluşmaktadır. Bunlardan ilki; Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu adlı Küresel Eylem Planı, ikincisi ise katılımcı her ulusun hazırladığı Ulusal Eylem Planı'dır. Bu metinlerden ilki kentler ve yerleşmeler üzerine yaşanan sorunlara çözüm bulmak amacıyla katılan üye devletler tarafından hazırlanmaktadır. Ulusal Eylem Planları ise her ulusun kendi sorunlarının çözümüne yönelik ancak Küresel Eylem Planı'ndan kopmayacak bir şekilde hazırlanan metinlerdir. BM Küresel Eylem Planı'nın hazırlanması için hazırlık toplantıları yürütmüş ve İstanbul Konferansı'nda bu metin tartışılarak kabul edilmiştir. Bu toplantılar sırasında Türk delegasyonları tarafından raporda "yaşanabilirlik" (livability) ilkesinin yer alması önerilmiş ve BM tarafından kabul edilmiştir.

Habitat II Danışma Kurulu Başkanı Prof. Dr. İlhan Tekeli (6.10.2021 tarihli görüşme) "yaşanabilirlik" ilkesinin küresel raporda yer alma sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

Bu toplantılarda bir metin oluyor. Bu bir ulus devletler forumu olduğu için metne birisi itiraz ederse geçmiyor. Onun için BM metinlerinde hedefler konusunda uzlaşma çok oluyor, ama araçlar konusunda uzlaşma az oluyor. Uz-

laşılan konuda her ulus devlet bir görev edinmiş oluyor. Onu taşımak istemeyen hayır diyor. Bu toplantıların sonunda ortaya çıkan metin amaçları çok iyi tanımlanmış ama araçları zayıf bir metin oluyor. Onun için toplantıdan önce yapılan 4-5 toplantıda BM'nin hazırladığı metinler üzerinde konuşulurken BM'nin profesyonelleri daha önceki BM zirvelerinde uzlaşmış hedefleri bu toplantının hedefleri içine alıyorlar ki itiraz olmasın. BM'nin bürokratlarının ya da profesyonellerinin hazırladığı metinlerde hep çevre, insan hakları gibi konulardaki amaçlar ve ilkeler bulunmaktadır. İstanbul zirvesinde bir kent zirvesi olarak kent konusunda hiçbir öneri yok. Ben Türkiye Delegasyonu adına itiraz ettim. Dedim ki biz kent zirvesi yapıyoruz kentle ilgili bir şey yok. İnsan hakları, çevre var ama kent nerede?

Küresel Raporun hazırlanması süreci sonunda Türk delegasyonları tarafından önerilen "yaşanabilirlik" ilkesi İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi adlı küresel raporda yer almıştır. Türkiye BM tarafından hazırlanan küresel bir dokümana içerik anlamında önemli katkı sağlamıştır. Böylece hem Türkiye'de hem dünyada kent planlamada yaşam kalitesi probleminin ciddi bir şekilde tartışılmasında önemli bir başlangıç olmuştur.

BM konferansları farklı kavramları gündeme getirerek, o kavramların tartışılması için ortam yaratmaktadır. 1992 yılındaki Çevre Konferansı (Rio Konferansı) "sürdürülebilirlik" ilkesini gündeme getirmiştir. 1996 yılındaki Habitat II Konferansı'nda ana temalardan biri olarak "sürdürülebilir insan yerleşmeleri" kavramının yer aldığı görülmektedir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde de vurgulanan en önemli noktalardan biri; aslında bu konferansların önceki konferansların temasını, o konferansta konuşulan, tartışılan noktaların da devamı niteliğinde oluştuğudur. Habitat II Konferansı'nın bir diğer teması olan "herkese yeterli konut" başlığında tartışılan, konutun bir insan hakkı olarak ele alınması süreci de daha önceki BM toplantılarında konuşularak gelmiştir. Prof. Dr. Ali Türel (Danışma Kurulu Üyesi, 12.11.2021 tarihli görüşme) konut hakkı ve konutun insan hakkı olduğu konusunun Türkiye'de ilk defa gündeme geldiğinden söz etmektedir:

Konut hakkı, konutun insan hakkı olduğu konusu daha önce Türkiye'de konuşulan bir konu değildi. İnsan hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. maddesi kısaca "her bireyin kendisi ve ailesiyle birlikte yeterli yaşam standardına sahip olma hakkı vardır, bunu oluşturan yiyecek, konut, tıbbi bakım vs." olarak devam eder. Dolayısıyla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde başlayan, Habitat II' de aslında "herkese yeterli konut" olarak ele alınan, bu tür bazı çevre, konut hakkı, sivil toplumun katılımı, insanların yapılabilir kılması gibi

temel konuların toplumun ve hükümetlerin gündemine gelmiş olması önemlidir. Hükümetler nerden çıktı bu diyemiyor şu anda, bu Habitat toplantısında gündemde zaten, herkesin de bildiği konular, böyle bir avantajı oldu.

Daha önce tartışılmamış olan bu kavramların gündeme gelmesi entelektüel bir birikim yaratmıştır. Habitat II Konferansı kapsamında hazırlanan raporlar Türkiye'nin hazırladığı önemli uluslararası dokümanlardandır. Hazırlanan bu belgelerin Türkiye'de katılımcı bir süreçle hazırlanan ilk uluslararası dokümanlar olması ayrıca önemlidir. İlk olması nedeniyle Türkiye ulusal rapor ya da eylem planının nasıl hazırlanacağı konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasına rağmen, rapor çok sayıda sivil toplum kuruluşunun katılımıyla hazırlanmıştır. Habitat II Danışma Kurulu Başkanı Prof. Dr. İlhan Tekeli (Danışma Kurulu Başkanı, 6.10.2021 tarihli görüşme) bu süreci şu şekilde açıklamaktadır:

Habitatın hazırlığını yapan BM sistemi bu toplantıların katılımcı olarak yapılmasını ister. Biz de daha önce Türkiye'de katılımcı olarak bir şey yapmamıştık. Çünkü bu rapor evet katılımcı olarak hazırlanacak ama Türkiye Cumhuriyeti'nin raporu olacak. Türkiye'deki ilgili devlet kurumları ve ilgili sivil toplum kuruluşları olmak üzere yaklaşık 250 grubun katılımıyla bir rapor yazılacak. Bu Türkiye'de ilk defa oluyor. Sivil toplum kuruluşları da devlet de böyle bir şeye alışkın değil. Birçok toplantı yaptık. Her toplantıda konuşulan meseleleri de ele alarak bir rapor taslağı çıkardık. O rapor taslağının oluşturulması ve geliştirilmesi için katılımcılardan yazılı önerileri aldık. Nihai bir rapor çıktı ve onu yine müzakere ederek hükümete sunduk. Rapor o kadar iyi çıktı ki Habitattaki diğer ülkelerin raporları böyle hazırlanmamıştı. Sonra BM'nin bu konudan sorumlu kişileri teşekkür ettiler, bizim istediğimiz rapor gibi dediler. Bir çeşit örnek rapor olarak çıktı. Bu işin olanaklı olduğunu gösterdik.

Yapılan derinlemesine görüşmeden anlaşıldığı üzere; Habitat II Konferansı, Türkiye'de daha sonraki yıllarda kent planlama alanında yapılacak çalışmalara "katılımcı yaklaşım" yöntemi konusunda da miras bırakmıştır. Habitat II Konferansı'nda Ulusal Eylem Planı'nın çok sayıda sivil toplum kuruluşuyla birlikte katılımcı bir süreç içinde hazırlanması ve sonunda bir devlet dokümanı olarak kabul edilmesi bu konuda iyi bir örnek teşkil etmiştir. Görülmektedir ki; Habitat II Konferansı kent planlama alanında "katılım" ve "yönetişim" gibi kavramların tartışılmasına olanak sağlayarak, bu kavramların pratikte de nasıl ele alınacağı konusunda miras bırakmıştır. Bu türdeki mega etkinlikler etkinliğin konusuna göre farklı kavramları ülkelerin gündemine getirmektedir. Kentlerin sorunlarını tartışan bir konferans olan Habitat II, bu konuda yeni kavramları gündeme getirmiş ve farkındalık yaratmıştır.

Dolayısıyla bu kavramlar üzerinde çalışılmasında, tartışılmasında ya da uygulanmasında etkisi olduğu görülmektedir.

Sonuç

Habitat II Konferansı Türkiye açısından bir ilk olması ve gerçekleştiği dönemde hem politik olarak hem de mekânsal olarak gerçekleşmesi mümkün görünmeyen bir etkinliğin başarılı bir şekilde gerçekleşmesiyle önemli etkiler yaratmış ve bu etkiler bu çalışmada miras olarak adlandırılmıştır.

Böyle bir mega etkinliğin gerçekleşmesi için çeşitli altyapı düzenlemelerin yapılması gerekmiştir ki, bunlar kente bırakılan ve kenti etkileyen mekânsal miraslardır. Habitat II Konferansı için yapılan Lütüfi Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi kentteki kongre merkezi ihtiyacının giderilmesi anlamı taşımıştır ve günümüzde de oldukça sık bir şekilde kullanılan bir yapıdır. Alanın Konferans Vadisi olarak gelişmesi ile etkinlik sonrasında da bu alanda farklı kongre merkezlerinin gelişmesini tetiklemesi sonucunda İstanbul'un kongre turizmi altyapısının güçlendiği görülmektedir. Habitat II Konferansı'nın kente bıraktığı miraslardan bir tanesi kentin kongre turizmi altyapısını güçlendirmesi ve bu kapsamda yapılan mekânsal düzenlemelerdir.

Etkinlik için gerekli yapıların yapılmasının yanı sıra kentin yol, yeşil alan, meydan gibi daha genel altyapı eksiklerinin ya da ihtiyaçlarının giderilmesi de mega etkinliklerin kent mekânında yarattığı değişiklikler olarak görülmektedir. Bu tür düzenlemeler aslında kentin ve kentlinin ihtiyacı olan ve yerel yönetimlerin sorumluluğunda sunulması gereken hizmetler iken; bir mega etkinliğe başarılı bir şekilde ev sahipliği yapmak amacıyla ve etkinlik için gelen ziyaretçiler açısından olumlu bir izlenim ve tanıtım yaratmak için gerçekleştirilen değişiklikler olmuştur. Ancak altında yatan neden her ne olursa olsun mega etkinlikler sonucunda bu tür gelişmelerin yaşanması bir anlamda etkinlik sonrasında orada yaşamaya devam edecek kentli için olumlu bir etki olacaktır. Dolayısıyla mega etkinlikler öncesinde alınan kararların etkinlik sonrasında kentte yaşayacak kişilerin kullanımı açısından düşünülerek alınması önemli bir kriter olmalıdır. Mega etkinlikler için merkezi ve yerel yönetimlerin birlikte çalışarak bu organizasyonu gerçekleştirmesi ve bu tür etkinlikler için kentin tüm kaynaklarının seferber edilmesi kentteki bu tür eksikliklerin ve ihtiyaçların etkinliğe hazırlık sürecinde giderilmesini daha kolay hale getirmektedir.

Mega etkinliklere başarılı bir ev sahipliği, gerçekleştiği kentin uluslararası tanıtımını yapması ve sonucunda olumlu bir imaj ve algı yaratması akademik yazında tartışılan bir diğer etkidir. Habitat II Konferansı sonrasında Türkiye'ye ve

İstanbul'a karşı benimsenen algının ve bakışın olumlu anlamda değiştiği görülmektedir. Yarattılan bu imaj İstanbul'u rekabet halinde olduğu kentlerde daha iyi bir pozisyona getirmekte ve sonraki yıllarda kentin daha fazla turisti ve yatırımı çekmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye'nin başarılı bir ev sahipliği örneğini gösterebileceği bir etkinlik olması nedeniyle sonraki yıllarda bu tür etkinliklere ev sahipliği yapmasında da olumlu bir katkısı olduğu görülmektedir.

Habitat II Konferansı'nın yerleşmelerin yaşadığı problemleri ortaya koyma ve bunlara çözümler arayan bir konferans olarak kent planlama alanına da birtakım miraslar bırakmıştır. Bu türdeki mega etkinlikler kentlerin ve kentlilerin gündeminde olmayan yeni kavramları gündeme getirerek yeni bir vizyon ve katkı yarattığı bilinmektedir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde de ifade edildiği gibi; o dönemde Türkiye'de tartışılmayan konular bir mega etkinlik olan Habitat II Konferansı'nın gerçekleşmesi ile kentin, hükümetin ve ilgili grupların gündemine gelerek, tartışılmıştır. Bu kararların ne kadar hayata geçtiği ve uygulandığı bir başka çalışmanın konusu olsa da bu kavramların gündeme gelmesi açısından bile önem taşımaktadır. Her kavram gündeme geldiği anda uygulamaya geçmemektedir, dolayısıyla Habitat II Konferansı bu kavramlara yeni bir bakış açısı getirmesi, bilinirliğini artırması, üzerinde düşünmeye teşvik etmesi açısından önemli olmuştur.

Ancak Habitat II Konferansı ile gündeme gelen kavramların o dönemde Türkiye'nin gündemine gelmesi bu konularla ilgili kişilerin çalışmalar yapmasını tetiklese de bu etkinin sınırlı olduğunu söylemekte fayda vardır. Gündeme gelen bu kavramlar üzerinde beklenen şekilde bir ivmelenme olmadığı görülmektedir. Ancak bu çabaların yetersizliği sadece İstanbul ve Türkiye için geçerli olmadığı, tüm dünyada için benzer durumun yaşandığını söylemek mümkündür. Ayrıca Habitat II Konferansı'nın gerçekleştiği dönemde yarattığı kültürel hareketliliğin de o dönemdeki ivmesinin son 10-15 yılda kaybettiği gözlemlenmektedir. Habitat II Konferansı'nın İstanbul kentin imaj ve tanınırlığında etkisinin olduğunu bilinmekle birlikte günümüzde ne kadar bir etkisinin olduğunu söylemek ya da ölçmek ise oldukça güçtür.

Sonuç olarak, İstanbul'da gerçekleşen Habitat II Konferansı, sadece İstanbul kenti ve kentlisi için değil tüm Türkiye için önemli bir mega etkinliktir. Bu etkinliğin bıraktığı miraslar uzun yıllar boyunca gerek mekânsal düzenlemeler çerçevesinde sundukları gerekse akademik camiaya ve uygulayıcılara açtığı yeni perspektifler nedeniyle önemli bir mihenk taşı olarak değerlendirilmektedir. Bu tür mega etkinliklerin planlama açısından da kazanımları düşünüldüğünde yenilerinin gerçekleştirilmesi için motivasyonların artması gerekmektedir.

Extended Abstract

Mega Events and Their Urban Legacies: The Case of United Nations Habitat II Conference

*

Duygu Çayan

ORCID: 0000-0002-7778-4347

Necibe Aydan Sat

ORCID: 0000-0003-0997-3602

Cities have become increasingly important today due to the change in the urban economy and policies and have been hosting mega-events for many years. Considered the first examples of mega events; in the modern era, the first Olympics took place in 1896, and the first World's Fair in 1851. Mega events occurring today are much more significant in scale and number of attendees. Over time, both the scale of such events and the number of participants, as well as the number of cities that are candidates to host these events, have increased. The reason for this rising is the expectations behind mega-events. The new economic structuring and urban policies that emerged after the 1970s have become more "entrepreneurial", which has increased the importance of mega-events in matters such as facilitating the transformation of space, gaining a good position in inter-city competition, creating international recognition and gaining a positive image. Regardless of the expectations and motivations of cities from mega-events, it is known that such events have positive and negative, even unexpected, and unplanned effects on the city.

One of the first definitions of the concept of mega-events was made by Ritchie (1984). Ritchie (1984: 2) defined hallmark events as "one-time or repeated events in a limited time, developed to increase the profitability, attractiveness and awareness of a tourism destination in the short or long term". Hall (1989:263) defined it as "international cultural and sporting events, exhibitions, festivals and major fairs that take place once or on a regular basis." The concept of a mega event is discussed in this study as "an event organized at different scales and for different purposes, having effects on the built environment and

population of the city where the participation of international media, visitors/tourists is intense.”

Within the scope of mega-events, the concept of "legacy" was first used for physical changes and structures built for mega-sports events such as the Olympic Games. Preuss (2007) focused on mega-sporting events and defined legacy as “tangible or intangible structures made for the event or created by the event, lasting longer than the event itself, planned or unplanned, having positive or negative effects, regardless of time and place”. Research on the effects of mega-events has mostly been done to evaluate economic legacies. In addition, it is also important in terms of the change and transformation they create in the urban space. This impact may occur with the construction of the necessary structures to carry out the activity or because of some changes to the infrastructure. These changes and arrangements can be shown as the most basic spatial effect of mega-events.

The main purpose of this study is to evaluate the effects of mega-events on space and citizens in the cities and to reveal the legacies of mega-events by defining the permanent ones among these impacts. In the study, the legacies of mega-events are examined through the example of the United Nations (UN) Habitat II conference, which is the first international mega-event hosted by Turkey and the largest mega-event in terms of the number of participants. The Habitat II Conference, which was a first for Turkey and the successful realization of an event that was not possible both politically and spatially at the time it was held, created significant effects. For such a mega event to take place, various infrastructure arrangements had to be made, which are spatial legacies left to and affecting the city. Lütfi Kırdar International Convention Center, which was built for the Habitat II Conference, meant meeting the need for a congress center in the city and is a building that is used quite frequently today. In addition to the construction of the necessary structures for the event, the elimination of the city's more general infrastructure deficiencies or needs such as roads, green areas, and squares are seen as the changes created by the mega events in the urban space.

While such arrangements are services that the city and the citizens need and should be provided under the responsibility of local governments, there have been changes made to host a mega event successfully and to create a positive impression and publicity for the visitors coming for the event. However, whatever the underlying cause, such developments as a result of mega-events will be a positive effect on the citizens who will continue to live there after the event.

The fact that central and local governments work together for mega events and the mobilization of all the resources of the city for such events makes it easier to overcome such deficiencies and needs in the city during the preparation process for the event.

Successfully hosting mega-events, promoting the city internationally and creating a positive image, and perception, as a result, is another effect discussed in the academic literature. After the Habitat II Conference, it is seen that the perception and perspective adopted towards Turkey and Istanbul have changed in a positive way. On the other hand, issues that were not discussed in Turkey came to the agenda of the city, the government, and the relevant groups with the realization of the Habitat II Conference and were discussed. Therefore, the Habitat II Conference has been important in terms of bringing a new perspective to these concepts, increasing their awareness, and encouraging them to think about them. As a result, the Habitat II Conference held in Istanbul is an important mega-event not only for the city of Istanbul and its inhabitants but also for the whole of Turkey.

Kaynakça/References

- Getz, D. (2007). *Event studies: theory, research, and policy for planned events*. Oxford: Elsevier.
- Getz, D. (2012). Hallmark events: definition, goals, and planning process. *International Journal of Event Management Research*, 7(1/2), 47-67.
- Gratton, C., Preuss, H. ve Liu, D. (2015). Economic legacy to cities from hosting mega sports events: a case study of Beijing 2008. R. Holt ve D. Ruta (Der.), *In Routledge Handbook of Sport and Legacy: Meeting the Challenge of Major Sports Events* içinde (ss. 46-58). Routledge.
- Hall, C. M. (1989). The definition and analysis of hallmark tourist events. *GeoJournal*, 19(3), 263-268.
- Harvey, D. (1989). From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler: series B, human geography*, 71(1), 3-17.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu: kültürel değişimin kökenleri* (8. bs.). Metis Yayınları.
- Hiller, H. H. (2000a). Toward an urban sociology of mega-events. *Construction of Urban Space (Research in Urban Sociology)*, 5, 181-205.
- Hiller, H. H. (2000b). Mega-events, urban boosterism and growth strategies: an analysis of the objectives and legitimations of the Cape Town 2004 Olympic bid. *International Journal of Urban and Regional Research*, 24(2), 439-458.
- IOC (International Olympic Committee). (2009). *Olympic legacy guide*. Lausanne, Switzerland.
- İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı. (2021).

- Jafari, J. (1988). Tourism mega events. *Annals of Tourism Research*, 15(2), 272-273.
- Ritchie, J. R. B. ve Beliveau, D. (1974). Hallmark events: an evaluation of a strategic response to seasonality in the travel market. *Journal of Travel Research*, 13(2), 14-20.
- Ritchie, J. R. B. (1984). Assessing the impact of hallmark events: conceptual and research issues. *Journal of Travel Research*, 23(2), 2-11.
- Roche, M. (1992). Mega-events and micro-modernization on the sociology of the new urbanization. *The British Journal of Sociology*, 43(4), 563-600.
- Roche, M. (2000). *Mega-events and modernity: Olympics and Expos in the growth of global culture*. London: Routledge.
- Scheu, A. ve Preuss, H (Der). (2017). *The legacy of the Olympic Games from 1896-2016. A systematic review of academic publications*. Mainz: Germany.
- Preuss, H. (2007). FIFA World Cup 2006 and its legacy on tourism. Conrady, R., Buck, M. (Der.), *In Trends and Issues in Global Tourism 2007* içinde (83-102.), Heidelberg: Springer.
- Preuss, H. (2019). Event legacy framework and measurement. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11(1), 103-118.